

7. sz. melléklete

**AZ EGRI PÁSZTORVÖLGYI ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS GIMNÁZIUM
KÖRNYEZETI NEVELÉSI PROGRAMJA**

1. A jogszabályi háttér

A 2011. évi CXC törvény a nemzeti köznevelésről az iskolák pedagógiai programjának felülvizsgálatát, új tartalmi elemekkel való bővítését írta elő. Az újragondolás egyben lehetőséget kínál arra, hogy nevelési törekvéseinket minőségi szemlélettel fogalmazzuk meg. A környezeti nevelés szempontjából különösen fontosnak tartjuk, hogy kimunkáljuk azokat a fejlesztési eljárásokat és munkafolyamatokat, amelyek biztosíthatják munkánk áttekinthetőségét, színvonalát és teret nyitnak fejlesztéséhez is. Célunk, hogy elérjük azt, hogy ez az európai normák szerint is hangsúlyos pedagógiai terület szervesen illeszkedjék iskolánk nevelő-oktató munkájához, szervezetéhez.

A környezeti nevelés fogalma

„Az iskolai környezeti nevelés az a pedagógiai folyamat, melynek során a gyerekeket felkészítjük környezetük megismerésére, tapasztalataik feldolgozására, valamint az élő és élettelen természet érdekeit is figyelembe vevő cselekvésre. Ezért a környezeti nevelés megfelelően stabil és megújulásra képes érzelmi kapcsolatot alapoz és erősít meg az élő ill. élettelen környezettel;

- kifejleszti a szándékot és képességet a környezet aktív megismerésére;
- felkelti az igényt, képessé tesz: a környezet változásainak, jelzéseinek felfogására; összefüggő rendszerben történő értelmezésére; a rendszerben felismerhető kapcsolatok megértésére; a problémák megkeresésére, okainak megértésére;
- kritikai és kreatív gondolkodás kialakítására és ezáltal a lehetséges megoldások megkeresésére;

- az egyéni és közösségi döntések felelősségének megértésére, vállalására környezeti kérdésekben;
- a környezet érdekeit figyelembe vevő cselekvésre.”

(Környezeti Nevelés Komplex Programja, 2004)

A környezeti nevelés olyan értékek felismerésének és olyan fogalmak meghatározásának folyamata, amelyek segítenek az ember és kultúrája, valamint az őt körülvevő biofizikai környezet sokrétű kapcsolatának megértéséhez és értékeléséhez szükséges készségek és hozzáállás kifejlesztésében. A környezeti nevelés hatást gyakorol a környezet minőségét érintő döntéshozatalra, személyiségformálásra és egy széles értelemben vett viselkedésmód kialakítására.” (IUCN, 1970)

2. A környezeti nevelés jelenlegi helyzete iskolánkban

Iskolánk Bükk Nemzeti Park mellett található. A *természeti környezet* csodálatos, de a gyerekek egy része nem ismeri eléggé lakóhelyének közvetlen környezetét, értékeit. A családi programoknak ritkán részei a hétvégi, természetben tett séták, kirándulások.

Iskolánkban jól szervezett *iskola-egészségügyi ellátás működik* és rendelkezésünkre áll kiváló munkát végző, mentálhigiénés végzettséggel is rendelkező elhivatott védőnőnk. Védőnőnk hetente egy fogadóórát tart, ahol a tanulók felkereshetik problémáikkal. Ezen túl osztályfőnöki órákon egészségügyi témákban rendszeres felvilágosítást végez.

A *szaktárgyi órákon* idő híján jelenleg a szükségesnél kevesebb figyelmet tudunk fordítani a környezetvédelem témakörére. Általános iskolában környezetismeret (1-4. évfolyam)és természetismeret órákon (5-6. évfolyam) illetve a délutáni napközis csoportmunkában foglalkozunk a témával. A 7-8 évfolyamon biológia órákon illetve a biológiába beépített egészségtan órákon foglalkozunk a témával. Egészségnevelési hét keretében sok-sok környezeti kompetencia fejlesztés történik. 9. évfolyamban nincs biológia óra, az osztályfőnöki órák erre a célra fordított száma jelenleg kevés. A 10. osztálytól heti két biológia óra a tananyagra éppen elég, a szaktanárok csak kevés környezeti nevelést csempészhetnek a tanórájukba. A biológia, kémia és a földrajz órákon lehetőségeinkhez mérten alakítjuk a tanulók szemléletét.

„ Kis bakancsos túrák keretében rendszeresen kirándulunk a Bükki Nemzeti Parkba. A kirándulásokon az alsó tagozatos diákok és szüleik vesznek részt. A 7. és 8. osztályos tanulókkal rendszeresen szerepelünk a Herman Ottó Biológia Versenyen. Évente meghirdetjük a Kitaibel Pál Országos Biológia és Környezetvédelmi Versenyt. sok szabadidős elfoglaltságot jelentenek diáknak és tanárnak egyaránt.

Osztálykirándulások: Minden osztály megy évente legalább egyszer több napos kirándulásra. Az alsóbb évfolyamosok a lakóhelyünk közelében levő tájakkal ismerkednek a felsőbb évesek távolabbi vidékekre utaznak Ezek a kirándulások is hozzájárulnak a természet és környezet megszerettetéséhez.

3. Környezeti nevelési programunk célkitűzései

- *Rendszerszemléletre nevelés:* tanulóinkat képessé kell tenni arra, hogy a tanórán szerzett ismereteket össze tudják kapcsolni az élet valós ügyeivel, hogy önmaguk lássák meg a problémákat, azok összefüggéseit és önmaguk keressék az arra adható válaszokat.
- *Az alternatív problémamegoldó gondolkodás elsajátítása:* melynek során tanulóinkban ki kell fejlesztenünk azt a képességet, hogy a problémákra válaszokat is keressenek. Az alternatívák értékelése, ellenőrzése után képesek legyenek a helyes megfelelő válasz kiválasztására.
- *A globális összefüggések megértése:* fontos dolognak tartjuk, hogy tanulóink ne csak az egyes környezeti problémákat ismerjék fel, hanem azok gazdasági, társadalmi okait is megértsék.
- *A létminőséghez szükséges értékek megmutatása:* környezetünk minősége, gazdagsága létminőségünk egyik alapvető meghatározója, ezért meg kell értetnünk a létminőséghez szükséges nem anyagi jellegű dolgok szerepét az életünkben.
- *A létminőséghez tartozó viselkedési normák és formák kialakítása:* vagyis közösen fedezzük fel, hogy mit is tehetünk egyéni életünkben.
- *A természet, az élet, a biológiai sokféleség jelentőségének megértése:* az embernek együtt kell működnie a természettel és nem uralkodnia felette. Fel kell fedeztetnünk, hogy biológiai sokféleség nélkül nincs emberi létezés.

Alapelveink

A környezeti nevelés alapelvei közül az alábbiakat kiemelten kell kezelnünk. Ezek fogalmát, tartalmát, megnyilvánulási módjait körül kell járnunk, meg kell világítanunk:

- a fenntartható fejlődés,
- a kölcsönös függőség, ok-okozati összefüggések,
- a helyi és globális szintek kapcsolatai, összefüggései,
- alapvető emberi szükségletek,
- elővigyázatosság,
- biológiai és társadalmi sokféleség,
- az ökológiai lábnyom.

Szem előtt tartjuk azt a tényt, hogy minden tanítási órán és az órákon kívül ugyanazt a tanulót neveljük és tanítjuk, vagyis fontos, hogy a diák fejében egységes rendszer alakuljon ki!

Iskolánkban kiemelten fontos *feladatunknak* tartjuk, hogy a diákok környezettudatos magatartását alakítsuk, valamint környezet- és természetszeretetüket formáljuk, megszilárdítsuk. Éppen ezért foglalkozunk tudatosan környezeti neveléssel. Munkánk az iskolai élet sok területére terjed ki. Szemléletet csak úgy lehet formálni, ha minden tantárgyban és minden iskolán kívüli programon törekszünk arra, hogy diákjaink ne elszigetelt ismereteket szerezzenek, hanem egységes egészként lássák a természetet, s benne az embert. Érthető tehát, hogy a természettudományos tantárgyak összhangjának megteremtése kiemelt feladatunk volt és marad.

4. A környezeti nevelés színterei iskolánkban

4.1 Hagyományos tanítási órákon

A környezeti nevelés egyik lehetősége, hogy az adott tananyag tanítása során a tanár minden alkalommal megbeszélje a tanulókkal a környezet- és egészségvédelemmel kapcsolatos kérdéseket. Az összes tantárgyra kiterjedő, összehangolt tanórai környezeti nevelést kezdő lépésnek tekintjük iskolai programunk elindításában. Meggyőződésünk, hogy az a tény, hogy tanulóink a különböző tantárgyak óráin és több tanár közvetítésével találkoznak a környezet és egészségvédelem kérdéseivel, bemutatja számukra, hogy az élet minden területén fontos problémáról van szó. A szennyezések és következményeik megismertetése mellett a megelőzésről, az egyén és közösség felelősségéről, a gazdasági és társadalmi vonatkozásokról is megfelelő hangsúllyal legyen szó az órákon. A következtetések és feladatok megfogalmazásakor mindig elérhető célt és megoldható problémát kell a gyerekek számára felkínálni.

A tanórákon hozzárendeljük az adott témákhoz a megfelelő környezetvédelmi vonatkozásokat. Az óra jellege határozza meg, hogy melyik problémát hogyan dolgozzuk fel. Kiemelt helyet kapnak a hétköznapi élettel kapcsolatos vonatkozások, amelyekhez a diákoknak is köze van. Különböző interaktív módszereket használva adjuk át az ismereteket, de jelentős szerepet kap az önálló ismeretszerzés is. A diákok feladatként kapják, hogy nézzék a televízió és hallgassák a rádió környezeti és természeti problémákkal kapcsolatos adásait, gyűjtsék e témában az újságcikkeket. Ezeket a tanórákon közösen dolgozzuk fel. A szemléltetés hagyományos, audiovizuális és informatikai lehetőségeit is felhasználjuk, alkalmazzuk. Így az élményszerű tanításra lehetőség nyílik. Fontosnak tartjuk, hogy a diákjaink komoly elméleti alapokat szerezzenek, mert véleményünk szerint így lehet csak okosan, átgondoltan harcolni a környezet megóvásáért. Az egyes tantárgyakban a következő nevelési feladatokat oldjuk meg.

Magyar nyelv és irodalom:

- az ember felelőssége a teremtett világgal szemben a Bibliában,
- beszéd, szónoklat érvelés környezetvédelmi problémák megoldása ügyében,
- beadvány illegális hulladéklerakók felszámolása ügyében,
- a nyelv szólásainak változása,
- természeti értékek leírása szépirodalmi művekben,

- lepusztult és helyreállított értékek különbsége a művészeti stílusokban.

Történelem:

- eltérő környezeti feltételek és társadalmi fejlődés,
- az ókori és középkori nagyvárosok környezeti gondjai (vízellátás, személtelhelyezés, zsúfoltság)
- a felfedezések és a gyarmatosítás környezeti hatásai,
- lecsapolás, folyószabályozás, ármentesítés kezdetei,
- az ipari forradalmak környezetre gyakorolt hatásai,
- a modern háború tájra, természetre és épített környezetre gyakorolt hatása,
- az atomrobbantás elhúzó hatása.

Biológia:

- a baktériumok szerepe a szennyvíztisztításban,
- a növényvédő és rovarirtó szerek hatása az emberi és állati szervezetre,
- a szennyezett városi levegő hatása,
- a rostdús táplálkozás fontossága, a vegetáriánus táplálkozás előnyei és hátrányai,
- a felhalmozódó mérgek a sejtekben,
- az UV sugárzás és az ózon hatásai,
- a természetes és mesterséges környezetszennyezők mint evolúciós tényezők.

Kémia:

- a sugárzó veszélyes hulladékok kezelése,
- az atomenergia békés és háborús felhasználása,
- az energiatermelés formái, hőerőművek,
- a természetben lejátszódó sav-bázis folyamatok,
- az alkoholizmus és a metanol hatása a szervezetre,
- a fehérjék kicsapódását okozó kémiai anyagok,
- a génmanipulációk hatása a növényekre és az állatokra.

Fizika:

- a mesterséges égitestek szerepe az információ közvetítésében,
- a higany mérgező hatása,
- a nagyfeszültségű vezetékek élettani hatása az élőlényekre,
- galvánelem környezetszennyező hatása – veszélyes hulladékok, tölthető elemek akkumulátorok,
- a világűr békés felhasználása.

Emberismeret és etika:

- környezeti kérdések erkölcsi dilemmái,
- társadalmi szolidaritás, társadalmi igazságosság az egészséges környezet, a környezeti terhek megosztása,
- a világvallások környezettel kapcsolatos állásfoglalása.
- környezeti konfliktusok és kezelésük.

Az idegen nyelvi órák:

Itt is nyílik lehetőség arra, hogy a tanulók a környezetvédelemmel, a természettel foglalkozzanak. A társalgási témák közt szerepel az időjárás, évszakok. Ehhez a témához kapcsolódik a természet, az erdő, a növények és az állatok. Mivel a nyelvvizsgán is szerepelnek ezek a témák, így a szaktanároknak meg kell ragadni az alkalmat és foglalkozni ezzel a kérdéssel. Idegen nyelvről anyanyelvre fordítás során is egyre többször találkozhatnak a diákok a környezetszennyezéssel és a környezetvédelemmel kapcsolatos szövegekkel.

Földrajz:

- túlnépesedés következményei,
- élelmezési gondok és ebből születő járványok,
- urbanizációs problémák,
- globális klímaváltozás,
- ózonlyuk, erdőirtások, túllegeltetés,
- túlöntözés, talajpusztulás, elsivatagosodás,
- édesvíz-készletek veszélyhelyzete,
- környezetszennyezés, savas eső,

- sok veszélyeztetett növény- és állatfaj problémája.

Osztályfőnöki:

- életvezetés, életmód, szokásaink a múlt, a jelen, a jövő környezetében,
- fogyasztóvédelmi ismeretek
- testi, lelki problémák, a megoldás módjai,
- a tájékoztatás erkölce, hirdetés, reklám,
- intézmények, civil szervezetek.

4.2 Nem hagyományos tanórai keretben

A környezeti nevelés keretében a vizsgálódás, a tevékenységek homlokterében kell állnia a valóságos, megtapasztalható környezetnek. A környezeti értékek megismerése, a problémák megértése, a tanulók és környezetük viszonyának cselekvési döntési lehetőségei tisztázása, valamint a szembesülés tetteik következményével olyan tanulási helyzetek megteremtését kívánja meg, amelyek a hagyományos, tantermi tanórák során nem biztosíthatók. Ezért a következő tanórán kívüli foglalkozásokat szervezzük tanulóinknak:

A tanulókat arra ösztönözzük, hogy olyan versenyeken is induljanak, ahol a környezet- és természetvédelem fontos téma, így elmélyíthetik elméleti tudásukat.

Idegen nyelveken fordítási versenyeket szervezünk, ahol gyakran szerepelnek természetvédelemmel foglalkozó cikkek is. Német és angol tárgyakból fordítóversenyt szervezünk, ahol rendszeresen szerepelnek biológiával, környezetvédelemmel kapcsolatos témakörök.

5. Kapcsolattartás a környezeti nevelésben

A környezeti nevelési munkánk céljainak eléréséhez elengedhetetlen feltétel, hogy az iskolai élet résztvevői egymással, valamint külső intézményekkel, szervezetekkel jó

munkakapcsolatot, együttműködést alakítsanak ki. A résztvevők és a közöttük kialakuló együttműködés egyben környezeti nevelési munkánk erőforrása is.

5. 1 Az iskolán belüli együttműködés

5. 1. 1 Tanárok

Az iskola minden tanárának feladata, hogy környezettudatos magatartásával, munkájával példaértékű legyen a tanulók számára. Ahhoz, hogy az iskolai környezeti nevelés ill. oktatás közös szemléletben és célokkal valósuljon meg, ki kell alakítanunk, illetve tovább kell fejlesztenünk a munkaközösségek együttműködését. Ennek részeként a tanterv és tanmenetek elkészítésekor meg kell fogalmazniuk, hogy saját szakterületükön miként tudnak többletet adni a környezeti neveléshez. Azoknak a kollégáknak, akik most kívánnak bekapcsolódni az iskolai környezeti nevelési munkába, a tapasztaltabb kollégák tanácsokat, javaslatokat adnak. A közös munka áttekintése a természettudományi munkaközösség vezetőjének feladata, amelyet munkaköri leírásában rögzíteni szükséges.

5. 1. 2 Diákok

Az iskola minden diákjának feladata, hogy vigyázzon környezetére és figyelmeztesse társait a kulturált magatartásra. Ebben kiemelkedő feladata van az iskolai diákönkormányzatnak, az osztályközösségeknek, valamint a környezet védelme iránt különösen érdeklődő és elkötelezett tanulókból álló diákcsoporthoz.

5. 1. 3 Tanárok és diákok

A diákok a környezeti témákkal kapcsolatos ismereteiket a tanáraikkal való közös munka során tanórai és tanórán kívüli programok keretében sajátítják el. A diákok és tanárok együttműködése nélkülözhetetlen a környezetbarát iskolai környezet létrehozásában és megőrzésében is. A tanórák környezeti tartalmát a munkaközösségek határozzák meg, a tanórán kívüli környezeti nevelési tevékenységek áttekintése a természettudományi munkaközösség vezetőjének feladata.

5. 1. 4 Tanárok és szülők

Az iskolai környezeti nevelés területén is nélkülözhetetlen a szülői ház és az iskola harmonikus együttműködése. Fontos, hogy a szülők megerősítsék gyermekükben azt a

környezettudatos magatartást, amit iskolánk is közvetíteni kíván. Iskolánkban ez egyrészt azon keresztül valósul meg, hogy az elsajátított viselkedési formákat, ismereteket otthon is alkalmazzák a tanulók, másrészt az egyes környezeti nevelési programjaink anyagi fedezetét – a lehetőségeiket figyelembe véve – a családok maguk is biztosítják.

Tisztában vagyunk vele, hogy környezeti nevelési tevékenységünk eredményességét csak több éves tevékenység után lehetséges érdemben mérni.

Csak akkor lehetünk azonban elégedettek, ha az iskola minden tanítási óráján és a tanórán kívüli foglalkozáson is egyaránt törekszünk a környezeti nevelés szempontjainak érvényesítésére, a környezet- és természetvédelemmel kapcsolatos tudatos pozitív szemlélet kialakítására. Ehhez kérjük iskolánk minden pedagógusának és egyéb alkalmazottjának, a szülőknek és maguknak a diákoknak az aktív munkáját és támogatását!

Eger, 2013. március 26.

Kántor Zsolt
igazgató